

Homatije v Afriki

Britanska ministra za Commonwealth in za pravosodje sta v noči od nedelje na ponedeljek z letalom odpotovala iz Londona v Salisbury, da bi tam preučila, kako bi bilo mogoče rešiti rodezijsko vprašanje. Odpotovati bi bila morala že v nedeljo zvečer, a so odhod odložili za štiri ure zaradi izjave rodezijskega ministrskega predsednika Jana Smitha, češ da bo pomenil prihod dveh britanskih ministrov v Salisbury uradno priznanje njegove vlade. Po name-nih londonske vlade pa naj bi se ministra sicer res razgovarjala s Smithovo separatiistično vlado, a samo preko britanskega guvernerja in predsednika rodezijskega vrhovnega sodišča.

Ob odhodu obeh britanskih ministrov je dal ministrski predsednik Wilson uradno izjavo, v kateri je pojasnil, da njuno poslanstvo v Rodeziji nikakor ne pomeni priznanja Smithove uporniške vladavine.

Na pritisk ministrskih predsednikov drugih držav Commonwealtha namerava dati britanska vlada rodezijski vladi določen rok — tri mesece — za ureditev rodezijskega vprašanja, drugače bo predlagala Združenim narodom »mnogo ostrejšo« sankcije proti njej. Kakšne naj bi bile te sankcije, ni bilo povedano. Morda je mišljen tudi vojaški nastop. Po drugi strani pa kaže, da misli tudi Južna Afrika še odločneje pomagati Janu Smithu, v duhu poostri-tve »apartheida« po umoru ministrskega predsednika Verwoerda, kar je tudi neke vrste represalija za umor in hkrati grožnja.

Vse kaže, da v Afriki ne le da še ne bo kmalu miru, ampak da ta celina šele zdaj stopa na oder »svetovnega dogajanja«, seveda kar zadeva homatije med njenimi državami in v njih, državne udare, upore, medsebojno zatiranje posameznih narodov in ras itd. Po začetni idili, ko so postavili odhajajoči kolonialistični gospodarji vse-povsod na oblast ljudi, o katerih so mislili, da so jih — seveda bolj na hitro in bolj površno, v skladu s splošno površnostjo »belega moža« nasproti drugim rasam — vzgojili v šoli zahodne demokracije, je sledilo v novih afriških državah obdobje medsebojnega izpodrivanja z oblasti. Najprej z intrigami, nato z državnimi udari, in končno z obsodbami na smrt in javnimi obešanjmi in pokoli, kot v Kongu in tudi drugje.

Največji del krivde za to imajo bivši kolonialisti, ker niso uredili narodnostnih razmer v svojih kolonijah, ko so še gospodarili v njih, in ker niso vzgojili dovolj velike plasti domačinskih izobražencev, ali pa sploh ne. Kako naj se znajdejo zdaj na hitro »izštudirani« črnski politiki v situacijah, v katerih bi izgubilo glavo tudi najmanj 99% evropskih politikov — v državah

(Nadaljevanje na 2. strani)

V KORIST MIRU - KITAJSKA V OZN

Ta teden se je začelo v New Yorku 21. zasedanje generalne skupščine Združenih narodov. Zasedanje je odprl dosedanji predsednik Amintore Fanfani, za novega predsednika pa je bil izvoljen afganistanski diplomat Abdul Rahman Pazhwak. 21. zasedanje najvažnejše in najpomembnejše mednarodne organizacije se je pričelo v znamenju precej hude krize, kar najbolje izhaja iz izjav glavnega tajnika U Tanta kot tudi iz pozdravnega govora predsednika Fanfanija.

Organizaciji Združenih narodov, ki je bila ustanovljena pred 21 leti v San Franciscu z namenom, da postane učinkovito sredstvo za preprečevanje vojn in utrjevanje miru na svetu, grozi zlasti v zadnjem času vedno večja nevarnost, da se izkaže kot nesposobna izvrševati svoje glavne naloge. Najbolj otipljiv dokaz nemoči OZN je prav gotovo vprašanje Vietnama, o katerem Združeni narodi sploh ne morejo sklepati, čeprav prav ta problem utegne povzročiti svetoven spopad.

Sedanje zasedanje je zato izredne važnosti, ker bo moralo rešiti mnoga pereča vprašanja. Minister Fanfani je navedel tri glavne probleme, ki bi morali biti predmet razprave: razoroževanje, jedrsko nadzorstvo in sprejem Kitajske v OZN. Gre za vprašanja, ki so med seboj tesno povezana in o katerih ni mogoče razpravljati ter sklepati, dokler obstaja v svetu ozračje napetosti, medsebojnega nezaupanja in se na tem ali onem kraju sveta preliva kri.

Kot smo omenili, so Združeni narodi zašli v hudo krizo prav zaradi položaja v Vietnami. Organizacija, ki je nastala za to, da prepreči ali zaustavi vojno, nima danes političnih sredstev, da bi lahko posredovala v tako hudem sporu, kakršnega še ni bilo po vojni na Koreji. Eden izmed daljnih vzrokov krize v tem predelu Azije je prav gotovo dejstvo, da komunistična Kitajska ni članica Združenih narodov, temveč da še vedno zavzema njeno mesto v tej organizaciji tako imenovana nacionalistična Kitajska, ki pa dejanska obsega le otok Formozo. Ne glede na notranjo ureditev komunistične Kitajske in ne glede na stališča, ki jih njena vlada zavzema do najvažnejših mednarodnih problemov, se je treba vendarle vprašati, ali je politično modro in za stvar svetovnega miru koristno, da se še vedno brani vstop med Združene narode državi s 700 milijoni prebivalcev. Kako je mogoče uspešno odstranjevati vzroke mednarodnih sporov in preprečevati vojne, če se ne nudi priložnost eni izmed glavnih prizadetih držav, da pri tem delu sodeluje?

Tudi sedanji notranjepolitični položaj Kitajske je verjetno, vsaj delno, posledica izolacije, v kateri se ta velika država proti svoji volji nahaja. Združeni narodi bi zato pametno ravnali, če bi na 21. zasedanju končno omogočili komunistični Kitajski, da postane njihov polnopravni član. S tem bi se nehala izolacija Kitajske in bi njeni predstavniki prišli v stik s širokim svetom, kar bi gotovo pozitivno učinkovalo tudi na rešitev vietnamskega spora. Znano je namreč, da pri tem sporu niso prizadeti samo interesi severnega in južnega Vietnama, oziroma interesi vietnamskih komunistov in Amerikancev, temveč da gre v prvi vrsti za posreden konflikt med Ameriko in Kitajsko, katerega glavna žrtev je na žalost vietnamsko ljudstvo.

Spričo sedanjega položaja je seveda naivno pričakovati, da se bodo Amerikanci brez kakršnekoli protiusluge umaknili iz Vietnama in pustili na cedilu svoje prijatelje v Južnem Vietnami brez kakršnegakoli jamstva, prav tako naivno pa je pričakovati, da se bo Kitajska nehala zanimati za razmere v Vietnami, ne da bi za to izbojevala kaj zase. Sprejem med Združene narode bi bil morda prvi korak na poti k postopnemu odstranjevanju nevarnega vojnega žarišča v tem predelu Azije.

Tik pred začetkom 21. zasedanja glavne skupščine Združenih narodov je izšlo tudi enciklično pismo papeža Pavla VI. Papeževa listina ni slučajno sovpadla z začetkom zasedanja v New Yorku, temveč jasno kaže, da katoliška Cerkev smatra OZN za mednarodno telo, ki edino danes more učinkovito vplivati na urejevanje mednarodnih vprašanj z mirni sredstvi. Enciklično pismo v bistvu vsebuje topel in goreč poziv na odgovorne državnike, naj zastavijo vse svoje sile, da se prenehajo vojne in da se čimprej začno pogajanja za ureditev obstoječih spornih vprašanj.

TERORIST IZ TRSTA

V nekem hotelu v Bocnu so karabinjeri v sredo aretirali 22-letnega avstrijskega državljana, rojenega v Trstu, ker so v njegovi hotelski sobi odkrili cel arzenal orožja. Mladenič se baje piše Podich. Hotelska sobarica je v sobi zapazila 32 palic donarita, revolver, precej metrov vžigalne vrvice in drugi material za peklenške stroje, o čemer je takoj obvestila policijo. Poleg mladeniča je policija aretirala tudi lastnika hotela.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 25. septembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše - S pravljico okrog sveta: »Kimanuezejev sin«, Napisal Dušan Pertot; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 15.30 Ivan Pregelj - »Tolminci« (7) »Plat zvona«, v priredbi Martina Jevnikarja. Igra RO., režira Jože Peterlin; 16.00 Ljudski plesi; 17.00 Popoldanski ples; 18.00 Najlepše simfonije; 19.15 Nedeljski vestnik; 20.30 Zborovske skladbe Emila Adamiča; 21.00 Kromatična fantazija; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Nova glasba.

• PONEDELJEK, 26. septembra, ob: 12.15 Počitniška srečanja, pripravil Saša Martelanc; 13.30 Znahe melodije; 17.20 Glasbeni kaleidoskop; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Baročne skladbe; 19.15 Iz ženskih tednikov in revij; 19.30 Parada orkestror; 20.35 Charles Gounod: »Faust«, lirski drama v štirih dejanjih.

• TOREK, 27. septembra, ob: 12.00 Iz slovenske folklore - Lelja Rehar: »Tabuot, ku s'n biu mičkn f'ntič«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Glasba za vaš transistor; 18.30 Ustvarjavi moderne glasbe; 19.15 Spoznavajmo naravo. Napisala Mara Kalan; 19.30 Letni časi v slovenski pesmi; 20.30 Italijanski ansambli lahke glasbe; 21.00 Gore v slovenski literaturi - Fraice Bevk: »Na planini Jalovnik«; 21.20 Iz niza javnih koncertov Radia Trst v sezoni 1965-66; 21.35 Paberki iz diskoteke; 22.25 Luigi Boccherini: Koncert za orglice in godala.

• SREDA, 28. septembra, ob: 12.15 Turistični razgledi, pripravil Franc Orožen; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.20 Glasbeni kaleidoskop; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Komorna dela Fridrika Chopina; 19.15 Sodobne bolezni - Gianfranco Garavaglia: »O umskih boleznih«; 19.30 Motivi, ki so mladim všeč; 20.35 Glasbene razglednice; 21.00 Simfonični koncert. Dirigira Franco Ferraris. Sodeluje pianist Gabriele Pisani. Igra orkester gledališča Verdi v Trstu. V odmoru (približno ob 21.25) Knjižne novosti - Enzo Bettiza: »La nuova cultura tedesca«, ocena Josipa Tavčarja; 22.15 Sentimentalne pesmi.

• ČETRTEK, 29. septembra, ob: 12.00 1866-1966 - Furlanija in Italija: Gaetano Perusini: »Ljudski običaji«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Glasba za vaš transistor; 18.30 Slavnosti solisti; 19.00 Zlata skrinjica. Otroške pesmi in skladbe. Napisala Desa Kraševac; 19.40 Zbor »Antonio Illersberg« iz Trsta, vodi Lucio Gagliardi; 21.00 »Nočni veter«, drama v treh dejanjih. Napisal Ugo Betti, prevedla Lelja Rehar. Igra RO., režira Jože Peterlin.

• PETEK, 30. septembra, ob: 12.15 Žena in dom, pripravila Jadviga Komac; 13.30 Glasbeno potovanje; 17.20 Glasbeni kaleidoskop; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Slovenski solisti; 18.55 Johannes Brahms: Variacije na Haydnovo temo, op. 56a; 19.15 Milko Bambič: »Vatikanska pinakoteka«; 19.30 Sodobni motivi; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik: Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Harmonija zvokov in glasov.

• SOBOTA, 1. oktobra, ob: 12.15 Živalstvo Jadranskega morja, pripravil Tone Penko; 13.30 Pesmi za poletje; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.30 V tričetrtinskem taktu; 17.20 Razkušane pesmi; 18.30 Ciganska in madžarska ljudska glasba, pripravila Soča Hafner; (3) »Povratek k ljudski glasbi«; 19.15 Počitniška srečanja, pripravil Saša Martelanc; 19.30 Nastopi zabavnih ansamblov na Radiu Trst; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Osebnosti v jazzu: King Curtis; 21.00 »Tudi lisica ima svoj vzrok«, radijska drama, napisal Ivan Canciullo, prevedla Nada Koniedic. Igra Radijski oder, režira Stana Kepitar; 22.15 Pesem in ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

25. septembra, nedelja: Uroš, Kleofa
26. septembra, ponedeljek: Justa, Stojslava
27. septembra, torek: Damijan, Dalja
28. septembra, sredo: Venčeslav, Venko
29. septembra, četrtek: Miha, Mihael
30. septembra, petek: Jelka, Grozdana
1. oktobra, sobota: Sever, Remigij

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ulica Sv. Frančiška 20 - telefon 29-477

Težave v italijansko-jugoslovanski trgovini

V okviru zagrebškega velesejma je bilo zasedanje italijansko-jugoslovanske trgovinske zbornice v Milanu ter jugoslovansko-italijanske trgovinske zbornice v Beogradu. Navzoča sta bila tudi ministra obeh držav za zunanjo trgovino.

Ugotovili so, da je nastalo nekaj težav v italijansko-jugoslovanski trgovini. Vzroki so med drugim naslednji: jugoslovanski uvoz celotnih industrijskih obratov iz Italije je v glavnem prenehal v letu 1964, izravnavanje plačilne bilance v okviru jugoslovanske gospodarske reforme ter zmanjšani italijanski uvoz goved in mesa iz Jugoslavije. Slednje je delno posledica dejstva, da je Italija uveljavila predpise Evropske gospodarske skupnosti.

Ljubljansko »Delo« je napisalo v ponedeljek v svojem komentarju k tem težavam v trgovini goved in govejega mesa med Jugoslavijo in Italijo (zadevi je posvetilo kar uvodnik): »Zvišanje dodatne carine na uvoženo goveje meso in živino letošnje pomlad v Italiji je povzročilo našim živinorejcem mnogo skrbi. Ugodne izvozne cene so tako padle, da je bilo na nekaterih družbenih obratih nadaljnje pitanje goved komaj rentabilno, na nekaterih pa je povzročalo celo izgubo. Kljub obljubam, da se bo takšno stanje kmalu popravilo, so v nekaterih družbenih hlevih puščali prazna stojišča, ko so odprodali pitane živali. Niso upali tvegati ali niso imeli sredstev, da bi lahko tvegali pri pitanju goved, dokler se razmere ne izboljšajo. Zaradi tega pa bodo imele dodatno škodo tudi zdaj, ko je Italija že znižala dodatne carine in bodo izvozne cene spet porasle.«

Avtor uvodnika meni, da sta takšno nestabilnost v slovenski živinoreji povzročili

zlasti dve stvari: pitanje živine s predrago uvoženo krmo in pomanjkanje rezervnih skladov pri kmetijskih gospodarskih organizacijah, iz katerih bi te krile začasno izgubo, če se pojavijo težave na svetovnem trgu. Verjetno pa je treba dati poudarek prvemu vzroku, kajti pri dobrem gospodarstvu se je treba predvsem izogniti izgubam. Izguba namreč ostane izguba, tudi če je krita iz »rezervnega fonda«. Avtor svetuje družbenim posestvom, naj izkoristijo predvsem domačo krmo, to je krmo s — travnikov.

INDONEZIJSKI DOLGOVI

Indonezijski minister za gospodarstvo, Buwono, je prispel v ponedeljek s številnim odposlanstvom v Tokio, kjer se je začela še isti dan konferenca predstavnikov sedmih držav, katerih dolžnica je Indonezija. Te države so Japonska, Združene države, Anglija, Francija, Zahodna Nemčija, Italija in Holandska. Na konferenci v Tokiu bodo razpravljali o vprašanju indonezijskih dolgov nasproti tem državam. Indonezija jim je dolžna skupno eno milijardo in 200 milijonov dolarjev.

Kot menijo, bo predložil indonezijski minister konferenci poročilo o gospodarskem položaju v Indoneziji in o načrtu za njeno gospodarsko ozdravljenje.

Dolgove je povzročilo »veselo« gospodarjenje predsednika Sukarna v času, ko je razbijal »ledvice« Malaj in rohnol proti Združenim narodom ter fantastiziral o atomski bombi. Medtem pa se je večala inflacija in malo je manjkalo, da bi bila Indonezija utonila v njej. Ta nevarnost pa še ni minila...

Homatije v Afriki

(Nadaljevanje s 1. strani)

brez narodne enotnosti in v skrajni zaostalosti, v državah, kjer znaša povprečni narodni dohodek na leto toliko kot enomesečni povprečni narodni dohodek v razvitih evropskih državah, kjer pa so potrebe še hujše, ker še ni niti najpotrebnejših infrastrukture: šol, bolnišnic, cest in prog ter javnih služb.

Manjka pa tudi moralna in prosvetna tradicija, tako da tudi vladajoči nimajo prave enotne izobrazbe, ampak se je šolal vsak kje drugje, eden v Moskvi, drugi v Londonu ali Parizu, in tretji v Beogradu ali na Kubi. Zato ima pač vsak svoje poglede na svetovni in domači položaj.

OPTIMIZEM NI OPRAVIČEN

Optimizem glede Afrike zato ni upravičen, razen če bo črna rasa dokazala, da je glede človeških kvalitet mnogo boljša kot bela. Evropejci so potrebovali tri tisoč let, da so uredili Evropo tako, kot jo imamo danes — razdeljeno na dvojce po ideološki črti ločnici, z berlinskim zidom in z raketami, pripravljenimi vsak hip na izstrelitev atomskih bomb. In do te »ureditve« je prišla Evropa po nešteti vojnah, pokolih, umorih vladarjev in predsednikov, po revolucijah in uporih kmečkih množic, po splošnem sprejemu krščanstva že pred poldrugim tisočletjem in po nešteti generacijah prosvetiteljev, filozofov in reformator-

jev. Kaj naj torej pričakujemo od Afričanov, od katerih mnogi še niso videli belega človeka, tem manj pa slišali o Kristusu in o ljubezni do bližnjega, o socialni pravičnosti, o enakopravnosti med ljudmi in narodi in o demokraciji? Kako bi mogla Afrika v nekaj letih ali desetletjih urediti svoje probleme, za kakršne je potrebovala Evropa tri tisoč let?

TREBA BI BILO POMAGATI

Nesmiselno bi bilo to pričakovati od nje. Pač pa bi ji bilo treba pomagati, ne samo z denarno pomočjo ali z dajanjem orožja in vojaških instruktorjev, ampak z razumevanjem in dejanji, s študijem afriških problemov, s tem, da bi omogočala nadarjenim mladim Afričanom študij, ne v Evropi, ampak na domačih univerzah, in predvsem — z vzgledom, kako se pošteno in pravično urejajo narodnostna in notranjepolitična vprašanja v evropskih državah samih. Hic Rodos, hic salta, Europa! Potem bo Afrika morda sledila.

Ni samo Jan Smith tisti, ki predstavlja grd »bel« madež na črni Afriki. Takih belih madežev je še veliko. In ne gre za to, da naj vsi belci izginejo iz Afrike, ker to bi bil črni rasizem, samo druga, obratna stran rasizma, ampak za to, da se naučita obe rasi živeti med seboj v miru, sožitju, ob medsebojnem spoštovanju, če še ne ljubezni in predvsem v pravičnosti in enakopravnosti.

Pogajanja ali bombe?

Vprašanje Južne Tirolske drži še vedno v napetem stanju rimski parlament, dunajsko vlado in politične voditelje, medtem ko še vedno pokajo streli ob brennerski meji in se odkrivajo skrivališča orožja v gorskih dolinah Južnega Tirola.

Položaj v bocenski pokrajini je prišel v torek na dnevni red senatske zbornice. Predsednik Merzagora je izjavil, da ima tudi vsako potrpljenje svoj konec spriču neplemenitih in ostudnih atentatov. Pridružuje se pa mnenju vlade in poslanske zbornice, da se ne smejo prekiniti razgovori z nemško manjšino in avstrijsko vlado za miren sporazum.

Misinski senatorji pa zahtevajo v svoji interpelaciji, naj se vsa pogajanja prekinejo ter naj se proglasi v Južnem Tirolu izjemno stanje. Liberalci so tudi vložili svojo interpelacijo, ki obtožuje Avstrijo, da podpira teroriste, rimsko vlado pa, da ni predložila senatni komisiji na vpogled predloge, katere je poslala dunajski vladi.

Izjavo je dal tudi avstrijski zunanji minister dr. Tončić. Italijansko vlado pohvali, da se ni dala kljub atentatom odmakniti od edine prave poti pogajanj. Istočasno pa zahteva za vse dogovore mednarodno jamstvo, kar pa je v bistvu glavni kamen spotike za rimsko vlado.

Demokristjanski poslanec iz Bocna Berloff, ki je namenjen, da nadaljuje razgovore z voditelji nemške manjšine, je rekel na seji svoje stranke, da ni iz zagate nobene drugega izhoda razen dogovorov. Po-

hvalil je zadržanje južnotirolske ljudske stranke, ki je tudi istega mnenja, da morajo Italijani, Nemci in Ladinci v bocenski pokrajini složno živeti v duhu ustave.

Prav nasprotno so pa izjave profesorja Norberta Burgerja, vodje Južnotirolskega osvobodilnega odbora (B.A.S.), katere je podal dopisniku italijanskega tednika »Oggi«. Burger je dejal, da ne verjame v mirno rešitev južnotirolskega spora. Voditelja južnotirolske ljudske stranke Magnaga je označil kot izdajalca, ki bo pri prihodnjih volitvah zgubil glasove in priljubljenosti

ljudstva. Dodal je še, da kdor mirno sprejme dogovor z Italijo je izdajalec in sovražnik in »mi ga bomo pobijali«.

Mož torej grozi z bombami celo lastnim ljudem, če niso njegovega mnenja.

Na vprašanje, kaj misli o položaju slovenske manjšine v Avstriji, se je odrezal, da je to popolnoma drugo vprašanje in da nima slovenska manjšina nobene pravice do kakega plebiscita. Slovenci imajo po Burgerjevih izjavah le pravico do kulturnih svoboščin, katere pa da že uživajo, in nič drugega več.

Torej kar velja za nemško manjšino, ne sme veljati za slovensko. Pristno fašistično in nacistično mnenje!

Začeli so tudi ubijati

Življenje v Pekingu postaja baje počasi spet normalno, odkar so odšli iz mesta desetisoči takoimenovanih »rdečih gardistov«, ki so se pretekle dni z vseh strani Kitajske zgrinjali v prestolnico, da bi se šli tam proslule »kulturne revolucije«. Nekateri kitajski voditelji so pozvali mladinske skupine, naj odidejo iz Pekinga in naj se podajo na polja pomagat kmetom pri pospravljanju poljskih pridelkov.

Večina listov in agencij v drugih komunističnih državah še vedno kritizira aktivnost teh »rdečegardistov«. Še vedno tudi prihajajo novice o spopadih in incidentih, ki se dogajajo v raznih kitajskih mestih. Po poročilih dnevnikov v Hong-Kongu je prišlo v železarskem mestu An-šan do prave bitke med »rdečimi gardisti« in delavci,

v kateri je bilo nekaj mrtvih in ranjenih. Poročajo tudi, da sta napravila dva izmed glavnih predstavnikov komunistične Kitajske, ki sta postala v zadnjem času žrtvi čistk, samomor. To sta bivši pekinški župan in bivši poveljnik glavnega stana vojske. V Šang-haju pa so »rdeči gardisti« baje napadli nekaj sovjetskih državljani.

DA SE BOSTA KREGALA »DIREKTNO«

Vzpostavili bodo neposredno telefonsko zvezo med generalom Kumara Mangalamom in Yahya hanom, poveljnikoma indijske in pakistanske vojske. Omogočila bo, da bosta ostala v stalnem osebnem stiku. To naj bi preprečilo novo napetost na indijsko-pakistanski meji.

9 Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Etnično sorodnost nekdanjih Slovencev z njihovimi germanskimi sosedi dokazuje tudi pripadnost isti rasi. Slovenski znanstveniki pa so doslej zelo zanemarjali antropološko merjenje okostij, ki so bila najdena v staroslovenskih grobiščih v Sloveniji, kar si je mogoče razlagati samo s tem, da je bila (in je še) antropološka veda pri Slovencih zelo slabo razvita. Celu na univerzi je bila ves čas zelo zapostavljena. Zato so opravili v glavnem vsa antropološka merjenja na okostjih iz staroslovenskih (in seveda tudi drugih) grobišč tuji antropologi, največ avstrijski.

Kot piše dr. Josip Korošec v svoji knjigi »Staroslovenska grobišča v severni Sloveniji« (Družba Sv. Mohorja, Celje, 1947, str. 107-108), je opravil vsa potrebna merjenja in napravil končne zaključke že leta 1912 antropolog Toldt. Izmeril je antropološki material ne le na okostjih iz grobišč severne Slovenije, s katerimi se ukvarja Korošec v svoji knjigi, ampak iz vseh karantanskih grobišč. Preiskal je med drugim skelete in zlasti lobanje iz staroslovenskih in drugih istodobnih grobišč na ptujskem gradu, na Hajdini, v Središču, v Slovenjgradcu, na Bledu, v Bohinjski Srednji vasi in tudi v krajih, ki so nekdanj spadal k slovenski Karantaniji, kot v Krunglu, Hohenbergu, Köttlachu, Zellerdorfu in Thunauu, pa tudi nekaj lobanj iz grobišča v Hornih Dunajovicah na Moravskem. Prišel je do zaključka, da so staroslovenske lobanje iz slovenskih in sploh karantanskih grobišč izrazito dolihokefalne in mezokefalne. Samo neznamenit odstotek jih je brahikefalnega tipa, a tudi te se zelo približu-

jejo mezokefalnemu tipu. Izrazite brahikefalije ni. Po obliki lobanj torej ni mogoče ločiti Slovencev karantanskega kulturnega kroga od Germanov.

»Do tega zaključka ni prišel samo Toldt, ki pravi, da se lobanje iz zahodnonemških grobišč v vrstah popolnoma skladajo z lobanjami iz staroslovenskih grobov, temveč tudi drugi... Naj navedem samo še primer iz novejšega časa. Pri izkopavanju v Judovski vasi pri Beljaku je preiskal dve lobanji Viktor Lebzelter, ki je ugotovil tole: ena lobanja je lobanja 13-letne deklice alpske rase, ostali antropološki material pa od 50-letne žene, ki je lahko bila nemška kolonistka nordijske rase ali pa alpska Slovanka, kar se ne da ugotoviti,« pristavlja Korošec v omenjeni knjigi.

Arheologi in etnografi sklepajo na etnično pripadnost ljudi, ki so bili pokopani v tistih grobovih, samo po njihovem okrasju in orodju, a še to nikakor ni zanesljivo, ker so stari Slovenci nosili pogosto podobne ali celo enake okraske kot Germani.

Iz vsega tega sledi, da so pripadali Slovenci, ko so se naselili na današnjem ozemlju, isti rasi kot nordijski Germani, kar potrjuje mnenje, da so morali biti tudi v svoji pradomovini najbližji sosedje nordijskih Germanov in da so se mešali z njimi. Samo tako si namreč lahko razlagamo pripadnost k isti rasi. Od Germanov so se ločili pač samo po jeziku, ne pa po rasi.

To sklepanje pa pomeni tudi novo potrdilo za ugotovitev, katero narekuje že zdrava pamet in katero smo tudi že naglasili, da narodi nikoli in tudi v tistem zgodovinskem

razdobju niso bili razdeljeni toliko po rasi in po jeziku kakor pa po življenjskih navadah in kulturnih krogih.

Zato je gotovo, da so naši slovenski predniki spadali v svoji pradomovini na severu k nekakemu vmesnemu germansko-slovanskemu kulturnemu krogu, tako da so predstavljali nekak prehod od bolj zaokroženega severno-germanskega do bolj tipičnega zahodno-slovanskega kulturnega kroga, in to najbrž v zvezi z lužickimi Srbi, kot bomo še videli.

Ta povezanost germanskih in slovanskih kulturnih elementov se kaže tudi v predmetih, ki so jih odkrili arheologi v staroslovenskih grobiščih v Sloveniji in v nekdanji Karantaniji. Na osnovi močnih germanskih vplivov v teh arheoloških ostankih bi bili nemško-avstrijski arheologi in zgodovinarji radi pripisali sploh vsa grobišča in vso takoimenovano köttlaško (po kraju Köttlach na Gornjem Štajerskem, kjer so našli največ tipičnih ostankov iz časa Karantanije) kulturo Germanom, to je nemškim naseljencem, ki so se baje začeli naseljevati v Karantaniji že v 7. in 8. stoletju, ali pa germanskim vplivom od prej, katerih nosilci so bili po njihovem zatrjevanju razni drobci germanskih narodov, ki so se zatekli v vzhodne Alpe in na vse ozemlje današnje Slovenije ob koncu preseljevanja narodov, ali pa so se že med preseljevanjem tam ustavili, kakor npr. Langobardi v Kranju.

Slovenski arheologi in zgodovinarji so v splošnem živahno ugovarjali tem trditvam in skušali odkriti čimveč slovanskih elementov v arheoloških najdbah, pri čemer pa so vedno imeli v mislih zmotno predstavbo, da sta morala biti slovanski in germanski kulturni

(Nadaljevanje na 8. strani)

Tržaškega

Prihodnji teden odločitev o ladjedelnicah

Ministrski predsednik Moro je v torek sprejel odposlanstvo iz Trsta in Genove, ki sta mu obrazložili stališči v zvezi z nameravano preureditvijo ladjedelniške industrije, pri čemer bosta prizadeti obe obmorski mesti. V tržaškem odposlanstvu so bili poslanec Belci, deželni predsednik Berzanti, župan Franzil, politični tajnik KD iz Trsta Botteri in deželni svetovalec Coloni. Tržačani so se v bistvu zavzemali, da bi vlada sprejela tako imenovani »drugi načrt« IRI-ja, ki predvideva koncentracijo vse italijanske ladjedelniške industrije na tri velike obrate — eden teh bi bil v Tržiču — ki bi bili združeni v enem samem podjetju. Medtem ko se Genova odločno zavzema, naj bi bila glavni sedež in vodstvo novega podjetja v Genovi, si Tržačani prizadevajo, da bi bila sedež in vodstvo podjetja v Trstu. V našem mestu bi dalje ustanovili veliko tovarno Diesel motorjev, kar bi vsaj delno popravilo škodo, ki bi nastala zaradi de-

janske ukinitve ladjedelnice Sv. Marka.

Po sestanku z ministrskim predsednikom je bilo izdano uradno poročilo, v katerem je med drugim rečeno, da sta odposlanstva Genove in Trsta obrazložili svoji stališči o spornem vprašanju, o čemer bo še dokončno morala sklepati vlada. Kot se zdi, bo odločitev padla prihodnji teden.

Razgovorom z Morom je prisostvoval tudi namestnik glavnega tajnika KD Piccoli, ki je baje podprl stališče tržaškega odposlanstva, kar pomeni, da je strankino glavno vodstvo na strani Tržačanov.

V Rimu se te dni nahajajo tudi predstavniki tržaških socialistov in socialdemokratov, ki si prizadevajo, da bi za tržaške teze pridobili socialistične in socialdemokratske ministre.

V tej zvezi moramo omeniti, da so stranke leve sredine v Trstu slovesno izjavile, da se ne bodo udeležile bližnjih upravnih volitev, če ne bo vprašanje ladjedelniške industrije rešeno tako, kot zahtevajo koristniki Trsta in njegove dežele.

Opozicijske stranke, zlasti liberalci in komunisti, pa so začele te dni z ostro kampanjo proti strankam leve sredine, katerim očitajo, da so s pristankom na drugi načrt IRI-ja dejansko kapitulirale pred nasprotniki Trsta, češ da tudi ta načrt ni v skladu s tržaškimi interesi. Pričakovati je zato treba izredno oster politični boj, ki bo gotovo imel svoje posledice na izid bližnjih upravnih volitev.

Medtem pristojna ministrstva proučujejo poročilo o ladjedelniški industriji, kate-

ro je sestavila Caronova komisija. Slednjo se ustanovili v okviru ministrstva za državni proračun in programiranje.

Po mnenju komisije bi izdelovalno zmogljivost italijanskih ladjedelnic lahko ohranili na letni ravni 750 do 800 tisoč ton. To je nekoliko več, kot so prvotno mislili. Komisija je upoštevala nove težnje v pomorskem prometu, gradnjo novih ladij za razsuti tovor, razvoj trajektov na Sredozemlju ter splošno specializacijo pomorskega prometa.

Za zagotovitev omenjenega izdelovalnega potenciala pa bo treba sprejeti razne ukrepe, ki zadevajo tako notranje strukture kot tudi zunanje plati tega vprašanja, zlasti davčni sistem, reformo socialnega skrbstva, plačno politiko in izvoz.

Končno komisija ponovno poudarja potrebo po koncentraciji in racionalizaciji ladjedelništva.

—0—

OBCNI ZBOR SLOVENSKE SKUPNOSTI

Predsedstvo občnega zbora »Slovenske skupnosti« sklicuje 11. redni občni zbor za nedeljo, 2. 10. 1966. Zasedanje se bo vršilo na sedežu v Trstu, v ul. Machiavelli 22/II., in sicer s prvim sklicanjem ob 9.00 in z drugim ob 9.30, ko se bo občni zbor vršil ob vsaki udeležbi. Če dnevnega reda ne bi izčrpali dopoldne, se bo zasedanje nadaljevalo popoldne ob 15.00.

Dnevni red:

1. Odprtje;
2. politično poročilo sveta in poročilo nadzornega odbora;
3. diskusija;
4. razrešnica;
5. volitve: predsedstva občnega zbora, sveta in nadzornega odbora;
6. bližnje upravne volitve in določitev kandidatnih list.

Predsedstvo O. Z.

OBVESTILO

SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA V TRSTU

13. oktobra 1966 ob 21. uri bo Slovensko gledališče v Trstu odprlo novo sezono z dramo Maksima Gorkega »Na dnu«. Poleg Gorkega so na programu dela klasičnega slovenskega gledališča, kot sta to Novačanov »Herman Celjski« in pa »Ta sveti dan veseli dan«, Hartmanova priredba Drabosnjakovega primitivnega ljudskega teatra; sem spada tudi Večer, posvečen slovenskemu humorju. Moderno gledališče je zastopano s Pirandellovo dramo »Nocoj improviziramo« (Questa sera si recita a soggetto), sodobno pa s slovensko noviteto domačega avtorja, z Mrožkovimi enodejankami in pa z dragoceniimi enodejankami — povesticami T. Williamsa, ki je dal dramaturško obliko čudovitim črnim bluesom. Otroke bo tokrat zabaval Grimmov »Obuti maček« v priredbi E. Martinuzzi-ja. Namesto komedije je uprava Slovenskega gledališča sklenila ugoditi občinstvu z Leharjevo opereto »Dežela smejlaja« in to kljub velikim tehničnim in finančnim težavam, ki so povezane z uprizoritvijo te zahtevne gledališke panoge.

Od četrta, 15. septembra pa do 13. oktobra 1966 bodo v Tržaški knjigarni na razpolago abonmaji za letošnjo sezono.

REPERTOAR:

1. Maksim Gorki: NA DNU
2. Hartman-Drabosnjak: TA SVETI DAN VESELI DAN
3. Luigi Pirandello: NOCOJ IMPROVIZIRAMO
4. Slovenska noviteta
5. Novačan: HERMAN CELJSKI
6. Franz Lehar: DEŽELA SMEHLJAJA (opereta)
7. Grimm-Martinuzzi: OBUTI MAČEK (otroška igra)
8. Prvi večer na Malem odru (slovenski humor)
9. Drug večer na Malem odru (T. Williams Blues)
10. Tretji večer na Malem odru (Mrožek)

Spored dopolnjujejo še umetniški večeri, branje klasičnih in modernih del in proslave.

CENE ABONMAJEV:

1. PREMIERSKI	Lir 12.000 (9 predstav)
2. I. PONOVIČEV	Lir 8.000 (6 predstav)
3. NEDELJSKI POPOLD.	Lir 4.500 (9 predstav)
4. PODEŽELSKI	Lir 3.000 (6 predstav)
5. STUDENTSKI	Lir 4.500 (9 predstav)
6. SINDIKALNI	Lir 3.000 (6 predstav)
	Lir 5.000 (6 predstav ter avtobus)
	Lir 2.000 (9 predstav)
	Lir 2.500 (9 predstav)

Za invalide daje Slovensko gledališče v Trstu posebno abonmajsko izkaznico brezplačno. Otroška predstava je zunaj abonmaja.

Uprava SG

Repentabor:

Vežbanje nacistov na repenški gmajni?

V nedeljo smo videli nekaj neverjetnega, tako da smo si kar meli oči, misleč da se nam sanja. Odnekod se je pritepla na Repentabor in je nato »marširala« po cesti proti Opčinam skupina šestih mladeničev in enega dekleta, ki so bili oblečeni tako in so se tako obnašali, da bi se bilo lahko zdelo, kot da smo se znašli spet v letu 1944. Mladeniči so bili oblečeni — razen enega morda, ki je nosil pulover — v nemške vojaške uniforme s torbami ob bokih, kakor so jih nosili nemški vojaki na pohodih. Nekateri so imeli tudi telečnjake in enemu je bingljala s telečnjaka vojaška čelada. Samo dekle je bilo oblečeno v civilno obleko z rumenimi nogavicami.

Ta »četa« je korakala nato po cesti proti Opčinam (gotovo je bila iz Trsta) in ves čas prepevala nemške nacistične (hitlerjanske) pesmi. Večinoma so hodili z vojaškim pohodnim korakom, zlasti prvi v vrsti, medtem ko je dekle hodilo ob strani, na notranji strani ceste. Zapeli so tudi »Deutschland, Deutschland über alles«, vendar je bilo očitno, da niso Nemci, ampak Italijani, ker so se pogovarjali med seboj po italijansko in to je bilo opazno tudi po njihovih fizionomijah. Samo v bližini Opčin so zapeli tudi neko italijansko pesem, verjetno kakšno fašistično »pohodnico«.

Lahko si mislimo, s kakim začudenjem so jih gledali ljudje, ki so jih srečavali ali ki so uživali naravo in sveži zrak ob ustavljenih avtomobilih na gmajni. Z roko nad očmi so strmeli za njimi, a nihče jim ni ničesar rekel, saj si res skoro ni mogoče misliti, da je bila stvar resna. Podobno oblečene skupine (morda gre za isto) smo že prej večkrat opazili, toda ker nismo slišali njenih pesmi, se nismo toliko zmenili za to.

Najbrž gre za kako dozdevno »jamarsko« skupino, ki prireja izlete na repenško gmajno (in morda tudi drugam) pod izgovorom »jamarskega« raziskovanja. Vendar so se že večkrat pojavili glasovi, da se skrivajo v jamarskih organizacijah fašistični elementi. Očitno pa je, da pridobiva na akcijah danes hitlerjanski nacizem in da fašisti v tem pogledu niso preveč »nacionalisti«.

Vsekakor smo Slovenci — v Velikem Repnu stoji spomenik tistim našim mladim vaščanom, ki so padli v osvobodilnem boju proti nacistom in fašistom — odločeni, da ti novi nacisti ne bodo več »osvajali« in pobijali po naših vaseh in gmajnah. Nikoli več.

Vzbujajo se nam tudi sumi, da je bila ta hitlerjanska skupina tista, ki je skušala svoj čas s kamni uničiti slovenski napis vasi na tabli pred vstopom v Veliki Repen, o čemer smo takrat tudi poročali v N. l.

Repenc

ŠE GLUHIM USESOM?

Vpisovanje v šole, tudi v slovenske državno priznane, je v polnem teku in bo kmalu zaključeno.

Goriški župan je poslal vsem staršem, ki imajo otroke godne za prvi osnovni razred, prijazno vabilo za vpis. Priložene so bile tudi potrebne listine za prijavo. Po pomoči ali kako drugače so prejeli taka vabila tudi nekateri slovenski starši, medtem ko bi bilo primerno, da bi župan opozoril slovenske starše, da spadajo njih otroci v slovenske šole.

Sindikata goriških šolnikov je tudi razposlal vabila za vpisovanje in je starše opozoril na njih dolžnost.

Na žalost pa moramo ugotoviti, da so nekateri slovenski starši še vedno gluhi za take pozive, naj vpišejo svoje otroke v naše osnovne in še bolj v srednje šole.

Nekateri se izgovarjajo, da mora sin po končani obvezni šoli delati doma ali si poiskati delo. Ponekod je to res potrebno, marsikje pa ne. Saj ne potrebujemo samo vajencev in vajenk, ki bodo hlapčevsko krivili hrbte.

Drugi pametnjakoviči se v svoji plovakski modrosti radi izgovarjajo, da je vseeno,

Beneška Slovenija

Špeter:

HIŠE SE RUŠIJO

V mnogih gorskih zaselkih Nadiške doline se rušijo hiše kot v povodnji ali pod peskom v puščavi. Ljudje zapuščajo domačo zemljo, ker je moč le s trdimi žulji in obilnim znojem dobiti kaj iz nje. Tako izginjajo družine. Polagoma se rušijo pa tudi domovi, ker ni več rok in skrbi, ki bi jih držale pokonci.

Tak slučaj se je pripetil pred nedavnim v Tarpeču. Zginila je hiša domačina Faustina Mašere, ki je že pred nekaj leti zapustil svoj dom in je šel z družino vred iskat kruha v Švico. Vremenske nepravilnosti so zrahljale zidovje in streho zapuščene hiše. Sesula se je najprej streha. Strešniki in opeka so se nagrimali tudi na cesti, da niso mogli z vozovi iti mimo. Ruševine so grozile tudi pešcem. Zato so podrli vso hišo, da bi ne bilo še kake človeške žrtve. Sicer pa je Tarpeč že tako majhen in reven zaselek. Zdaj je pa še za eno družino in eno domačijo manjši. — Tako razjedajo zob časa in žalostne okoliščine še marsikatero drugo vas.

Sent Lenart:

HUDA URA

Prejšnji teden je divjala huda ura tudi po vsej šentlenartski okolici. Strele so švigale in udarjale sem ter tja. Ena je zadela streho na hlevu gospodarja Angela Dugaro v Jezici. Predrla je strešnike in skakala naokrog. Nato je švignila v kuhinjo, kjer je uničila električne števec ter zagnala v kot radijski sprejemnik in ga zdrobila. Potem je strela zdrknila skozi okno na bližnje drevo, kjer se je z velikim gromom raztreščila.

Družina je vsa preplašena vstala in je najprej tekla pogledat v hlev, kako je z živino. K sreči je bila vsa nepoškodovana. Precejšnjo škodo je pa strela povzročila na strehi gospodarskega poslopja. Domačini pravijo, da so to zadnji bliski in gromi v tem poletju.

v katero šolo vpišejo svojega otroka, češ da mora priti sinko čimprej do dobrega zaslужka, narodnostna čustva da so pa dobra samo za zanešenjake. Tako se dogaja, da se marsikateri dijak vrne iz drugojezične šole, z mnogimi slabimi ocenami, na slovensko ter potem nekateri starši celo zahtevajo, da mora sin ali hči izdelati. In ti so iz tako imenovanih »boljših« družin.

Obstaja pa na žalost še tretja, bolj redka vrsta staršev in to med šolniki, ki so nastavljeni na slovenskih šolah. Svoje lastne otroke pa pošiljajo na druge šole! Tudi to je potrebno enkrat javno povedati!

Taki učitelji ali profesorji so prav gotovo nesposobni za poučevanje, če ne zaupajo v tisto šolo, kjer sami učijo in tudi — služijo kruh. Če pa gre komu samo za denar, naj gre še on tja, kamor pošilja svoje otroke.

Neverjetno je, da imamo v naši sredini ljudi, ki so slabši kot hlapci Jerneji. Tem so pravice drugi jemali; ti se jim pa sami odrekajo in se smešijo pred ljudstvom in tudi pred pošteno italijansko javnostjo.

Zato se z bridkostjo sprašujemo, ali bo treba še vedno pridigati gluhim ušesom?

KAJ JE Z DIDAKTIČNIMI RAVNATELJSTVI?

Za goriške slovenske osnovne šole delujeta že od začetka dve didaktični ravnateljstvi, eno za Gorico in okolico, drugo za doberdobsko okrožje. Obe imata svoje poslovne urade na osnovni šoli v Šolskem domu v Gorici.

Goriško ravnateljstvo je vodil dr. Lebani, doberdobsko dr. Bressani. V uradu sta bila zaposlena tudi dva učitelja kot tajnika.

Didaktični ravnateljstvi sta dejansko obstojala, toda trdne pravne podlage nista imeli. Profesor Lebani podpisuje uradne listine za obe okrožji, ker nima dr. Bressani pravega položaja niti kot vršilec dolžnosti, ampak je le nekak pomočnik prvega.

Zmeda je postala še večja, ko je dr. Lebani prevzel še posle šolskega nadzornika in je torej na treh položajih, ki niso niti med seboj združljivi, kar tudi sam občuti.

Za novo šolsko leto se je pričakovalo, da se bo vprašanje ravnateljstev vsaj stvarno uredilo.

Iz šolniških krogov so pa prišle najprej vesti, da se bo goriško slovensko didaktično ravnateljstvo združilo z italijanskim v ul. Codelli, doberdobsko pa z onim v Pierisu. V učiteljskih krogih in tudi v naši javnosti je takšna nameravana odločitev naletela na upravičen odpor. Saj bi to pomenilo prvi korak, da bi postale slovenske šole podrejene italijanskim.

Po zadnjih vestih je položaj zopet nekoliko spremenjen. Didaktična ravnateljstva ali vsaj vršilca dolžnosti nista še imenovana; zaenkrat je še vse v rokah ravnatelja Lebani, ki je obenem šolski nadzornik ali po domače povedano: podrejeni je samemu sebi nadrejen.

V uradu »ravnateljstev« je skrženo tudi osebje. Vršilec tajniških dolžnosti za Doberdob, učitelj Lojk, je prestavljen na učiteljsko mesto. Dr. Bressani bi bil tudi moral iti na neko učiteljsko mesto. Zadnja rešitev je pa taka, da bo on še ostal v istem uradu kot nekak zvezni člen, obenem z učitel-

Iz Goriške

jem Zvanutom kot nekakim tajnikom. Kakšen je sedaj pravni položaj osebja in tega urada samega, še sedaj ni jasno.

Pričakujemo od novega šolskega skrbnika, da bo določil za obe slovenski didaktični ravnateljstvi vsaj vršilce dolžnosti z ustreznim tajniškim osebjem. Takšne napol rešitve, kot smo jih zgoraj omenili, povzročajo samo zmedo in so šoli v škodo.

POBRATENJE MEST

Od včeraj do petka se nahaja v Gorici številno odposlanstvo iz nizozemskega mesta Venlo, ki je sklenilo pobratimstvo z Gorico. V mesecu maju so se v Venlu mudile nekatere goriške folklorne in pevske skupine, ki so bile sperjete z velikanskim navdušenjem.

Z enako prisrčnostjo sprejema holandske pobratence tudi Gorica. Goriška mestna uprava jim je pripravila v zvezi s turistično krajevno ustanovo enak sprejem z izmenjavo darov. Danes zvečer nastopa zbor iz Venla s klasičnimi skladbami. V petek pa bo ob šesti uri in pol zvečer na trgu Battisti folklorni nastop skupin iz Gorice in Furlanije. Višek domačnosti pa bo v telovadni dvorani, kjer bodo nudili gostom domačo polento s pristnim golažem in jabolčnim strudljem.

Velike skupne večerje se udeležijo lahko proti majhni odškodnini tudi drugi meščani. Na večeru bo prvokrat nastopila obnovljena mestna godba, ki šteje 30 izvežbanih članov.

SMRT DOBREGA SLOVENCA

V ponedeljek so v Gorici pokopali 62 let starega Ludvika Jazbarja, dolgoletnega uradnika pri državni gozdni upravi. Še nekaj dni pred skoraj nenadno smrtjo je po svoji navadi kolesaril po mestu. Na cvetočem možu skoraj ni bilo opaziti, da ga razjeda notranja bolezen.

Pokojnik je bil po rodu iz Idrije. Življenjsko družico Pepino si je izbral v znani Šinigojevi družini iz Dornberga. Pogrebno mašo je opravil nečak, gospod Bercé, župnik iz Sturij. Pokojniku molimo za dušni mir, ženi ter sinovoma dr. Ivotu in računovodji Antonu izražamo globoko sočustvovanje.

PEVSKI KONCERT

V nedeljo, 25. septembra, bo nastopil v dvorani Katoliškega doma ljubljanski akademski pevski zbor »Tone Tomšič«. Za 20-letnico svojega obstoja je pripravil celovečerni spored starejših in mlajših slovenskih skladateljev. Zborovodja je Marko Munih z Mosta na Soči.

Akademski zbor je prejel za svojo kvaliteto umetniško višino že več domačih in tujih priznanj. Vstopnice so v predprodaji v kavarni Bratuž v soboto in v nedeljo dopoldne.

ZIMSKI URNIK

Dne 26. septembra bo postal veljaven zimski urnik za trgovine. Večina trgovin vseh vrst bo odprta od 8.30 do 12.30 in od 15. ure do 19. Izjeme so trgovine jestvin in papirnice, ki se bodo odpirale že ob 8. uri. Mlekarne ob 7, mesnice ob 7.30 in pekarnice ob 6.30. Ob nedeljah bo večina trgovin zaprtih ves dan.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Realistična generacija „Mosta“

Danes ne mislimo pisati ocene nove številke »Mostu«, to si pridržimo za pozneje. Radi bi le opozorili na to, da je številka taka, da jo bravec nehoti na dušek prebere, tudi če ni imel tega namena, ko jo je vzel v roke. Iz nje — in to že iz prvega prispevka, iz razprave Bogdana Berdona »Naši življenjski interesi, naši miti, fraze in navlake« zaveje taka življenjska pristnost, tak realizem v presoji naših resničnih slovenskih problemov (in človeških, bi bilo nesmiselno pristaviti, kajti za nas kot Slovence ne obstajajo slovenski in človeški problemi, ampak so slovenski problemi hkrati tudi naši najbolj človeški problemi, ker reševati konkretne probleme na konkretnem terenu pomeni mnogo več kakor razpravljati o ideologijah), da človek veselo vzdre: odkod se je tako nenadno vzela tako realistična slovenska intelektualna skupina, kakor jo najdemo okrog »Mosta«? Zdi se skoraj kakor čudež, da se je pojavila tu v Trstu, v našem mestu čisto na robu slovenskega narodnega občestva, v mestu, ki je vedno ljubilo frazo in veliko, puhlo gesto, tako v kulturi kot v politiki, in da se je pojavila tako homogena in hkrati tako pluralistična, s tako široko klaviaturo duhovnih interesov?

Aleš Lokar omenja v svojih »Zapiskih« nedavno izdano knjigo Enza Bettiza »L'altra Europa«, v kateri ta ugledni italijanski pisatelj in časnikar milanskega »Corriere della Sera« precej obširno govori o Slovencih kot narodu »s hladnim in razumskim značajem«. Ta značaj — če priznamo, da je ta Bettizova definicija točna (in mislimo, da je, četudi smo se Slovenci večkrat sami radi označevali kot »liričen« in »čustven« narod in vsiljevali to mnenje o nas tudi drugim) — pa nas ni oviral, da se ne bi spuščali vse prevečkrat v strastno razvnete debate o visokih svetovnih ideoloških problemih in se lasali zaradi njih (in ne samo lasali), kakor da bo res od nas odvisno, kako bodo ti problemi rešeni na svetovnem odru, pri tem pa smo zanemarjali stvarnost. To je bilo izgubljanje v abstraktnost in odmik od življenjske resničnosti. To nas je tudi odtujevalo resničnemu življenju z njegovimi problemi in nas delalo dozdevno superiorne nad njim. Bolj je bilo slovenskim intelektualcem važno, kaj je kdo zapisal o kakšnem problemu, ne pa problem sam. Vsa skrb takih intelektualcev je veljala temu, **kako** bo kdo spregovoril o tem ali onem vprašanju, **kaj** bo napisal o njem in v **kakšnem** smislu se ga bo lotil, ne

pa temu, da bi se ga sploh lotil. »Rajši nič, kot tak« je bilo menda njihovo geslo.

Skupina okrog »Mostu« pa je zavrгла to miselnost, kot priča vrsta člankov in razprav ter drugih prispevkov v njej, ki so vsi nastali ob dotiku z živim in razbolelim tkivom našega narodnega telesa. V njih ni tiste puhlosti visokoletečih fraz, ki nervirajo človeka med drugim tudi pri ideologijah — ali bolje rečeno — pri agitatorjih združene Evrope ali svetovnega sožitja ali miru, ki so pripravljene iti preko vseh nerešenih problemov in se samo opajajo nad lastnimi frazami. Pri »Mostu« je ravno obratno: to je ekipa, ki jo povezuje morda bolj kot vse drugo trezna in realistična presoja o tistem, kar se kaže danes kot slovenska resničnost, in skupno priznanje, da je samo z idejnim, kritičnim pluralizmom možno ustvarjalno oblikovati to resničnost.

In predvsem diha iz revije skupna, globoka ljubezen do slovenstva, do vsega slovenskega naroda kot avtonomnega ter živega delca človeštva, delca, za katerega so kot intelektualna slovenska plast moralno soodgovorni, da ga pomagajo ustvarjalno in pozitivno vključiti v današnje svetovne procese in mu odprejo perspektive v bodočnost.

Iz Rossellinija govori razočaranje?

Za Roberta Rossellinija, enega od očetov italijanskega neorealizma, je »film mrtev, je samo še mrtvo truplo«. To pesimistično sodbo je izrazil v intervjuju, ki ga je objavil milanski tednik »L'Europeo«. Rossellini pravi, da ima občinstvo popolnoma prav, ko ne hodi več v kino, češ da so filmski avtorji danes tako zapleteni v svoje puhlosti in svoje lastne male probleme, da so popolnoma izgubili smisel za bistveno. »Vse, kar danes nudijo v kinu, je popolnoma odveč,« pravi Rossellini.

Toda ne govori morda iz njega zavist do mladih in bolečina spričo občutka, da sam ni znal in mogel ustvariti tistega, kar je hotel? Vse svoje velike načrte in namene je le v majhni meri uresničil.

Sedaj snema televizijske filme poučnega značaja kot nekake zgodovinske eseje in to za francosko televizijo.

BALETNA ŠOLA DRUŠTVA »BARKOVLJE«

Prosvetno društvo »Barkovlje« bo tudi letos organiziralo baletno šolo za otroke. Vpisovanje je vsak dan razen ob sobotah in nedeljah od 17. do 18. ure, v prostorih prosvetnega društva »Barkovlje«, v ulici Ceretto 12.

11. ŠTEVILKA REVIEJE »MOST«

Izšla je 11. številka tržaške slovenske revije »Most«. Vsebina je naslednja: Bogdan Berdon: Naši življenjski interesi, naši miti, fraze in navlake; Nicolò Ramani: O zaščiti narodnih manjšin; Alojz Rebula: Kdaj pride Lancia Flavia 1800; Lev Detela: Izkušnje z nevihtami; Milena Merlak Detela: Pesmi; Vladimir Kos: Namesto poljuba; Marjan Rožanc: Paradiž; Aleš Lokar: Zapiski; R. Z.: Kaj bo sledilo; Pomenki Roka Potrebujša; Notranji dialog; Pismo bralca: Glas iz d. l. n. e.; Marginalija.

SLOVENSKI ZNANSTVENIK JE PREDAL V MILANU

V sredo je predaval rektor ljubljanske univerze prof. ing. Albert Struna v Milanu o razvoju hidravlične energije v Sloveniji. Predavanje je bilo v državnem muzeju znanosti in tehnike »Leonardo da Vinci«, ki prireja predavanja o razvoju tehnike v raznih državah sveta zaradi boljšega medsebojnega spoznavanja in popularizacije.

POSVETOVANJE O UMETNIŠKI VZGOJI IN TEKMOVANJE MALIH RISARJEV V MILJAH

V Verdijevem gledališču v Miljah je bilo v sredo in četrtek študijsko posvetovanje šolnikov, učiteljev risanja, o umetniški vzgoji v osnovnih in srednjih šolah v naši deželi. Uvodno predavanje je imel profesor Luigi Volpicelli s pedagoškega instituta v Rimu. Nato so podelili nagrade šolarjem za najboljše risbe, ki so prispele na nagradni razpis miljske občine. V občinski telovadnici pa so odprli razstavo najboljših risb tega razpisa.

V zvezi s posvetovanjem učiteljev in profesorjev risanja so priredili tudi tekmovanje ex tempore »malih risarjev« od 6. do 14. leta iz vse naše dežele.

ZBOROVANJE ZGODOVINARJEV

Od 2. do 5. oktobra se bodo zbrali v Benetkah domači in tuji zgodovinarji na 43. kongres za zgodovino italijanskega združevanja. Kot osrednja razprava je označeno »Vprašanje Benečije in italijanska kriza leta 1866«. Razprava je razdeljena na osem predavanj, katera bodo imeli štirje domači in štirje tuji znanstveniki. K zborovanju je pripravljenih že 420 zgodovinarjev iz raznih držav, med temi tudi iz Jugoslavije.

Stalno gledališče v Rimu bo začelo svojo novo sezono 14. oktobra. Uprizorilo bo Vergovo tridejansko »Dal tuo al mio« (Od tvojega do mojega). Svoj čas je pustilo to Vergovo delo njegove sodobne popolnoma hladne. Zdaj ga hočejo prikazati novini generacijam.

Sovjetski literarni list »Literaturnaja Gazeta«, ki izhaja sedaj trikrat na teden, bo postal s 1. januarjem tednik. Ker pa imajo sedanje številke le po štiri strani, tedenska številka bo pa imela 16 strani, pomeni preureditev povečanje obsega za tedensko štiri strani.

Metropolitan Museum v New Yorku je kupil tri velike slike Giovannija Battista Tiepola, spadajoče k seriji desetih slik, katere je naslikal ta beneški slikar 18. stoletja za beneško družino Dolfin. Kot se zdi, je prinesel te tri slike v Združene države neki avstrijski begunec v prvih letih hitlerjanske vladavine. Metropolitan Museum jih je kupil od njegovih dedičev. Ni znano, koliko je plačal zanje.

»PORTA ORIENTALE«

Izšla je te dni revija »Porta orientale« za mesece od januarja do aprila tekočega leta. Kulturno-politični obzornik prinaša včasih zanimive članke, ki se tičejo naših krajev. V tej številki je več sestavkov o deželi Furlanija - Julijska krajina, Licio Burlini se v enem teh bavi z versko politiko v Jugoslaviji. Zgodovinar de Incontrera opisuje Napoleonovo bivanje v Trstu; Bruno Coceani pa o vlogi časopisja pred vojno napovedjo Avstriji leta 1866.

Tržaška revija »Porta orientale« je bila svoj čas precej nacionalistično pobarvana, sedaj pa ubira nekoliko milejše strune.

Knjiga o judovskem vprašanju v Rusiji

V prostorih založbe Garzanti v Rimu so predstavili v ponedeljek zvečer javnosti novo knjigo, ki obravnava problem judovske etnične in verske manjšine v Sovjetski zvezi. Zaradi aktualnosti tega problema je vzbudila knjiga precejšnje zanimanje. Knjiga ima naslov »Gli ebrei nell'URSS« (Judje v Sovjetski zvezi).

V njej so objavljene zgodovinske in politične študije avtorjev različnih nazorov, ki svobodno in neodvisno prikazujejo svoje ideje o judovskem vprašanju v Sovjetski zvezi. Predlagajo pa tudi rešitve, ki so po njihovem prepričanju pravične in ki naj bi veljale za vse etnične in kulturne manjšine in katere naj bi narekovala človeška umetna zrelost. Te rešitve naj bi prispevale k politični

uejenosti, medtem ko neresenje takih etničnih vprašanj razpihuje predsodke in sovraštvo.

Knjigo so predstavili senator Umberto Terracini in profesorji Aldo Garosci, Rosario Romeo in Enzo Tagliacozzo. Komunistični senator Terracini je ob tej priložnosti priznal, da obstoja vprašanje Judov v Sovjetski zvezi in da ne uživajo takih pravic kakor drugi državljani, vendar je bil mnenja, da se da vprašanje rešiti v okviru sedanjega sovjetskega režima. Knjiga naj bi bila prispevek k rešitvi tega problema. Kakor sledi iz poročil v tisku, pa ni nihče načel problema drugih narodnostnih skupin v Sovjetski zvezi, ki tudi ne uživajo nikake narodne avtonomije, ampak so morale pod Stalinom celo sprejeti cirilico kot svojo abecedo. In ta krivda še zdaj ni popravljena.

GOSPODARSTVO

USTANOVA ZA KMETIJSKI RAZVOJ V TREH BENEČIJAH

Ustanove za kmetijski razvoj nastajajo po celi Italiji, v glavnem na pokrajinski ravni. Njihov namen je poskrbeti, da se izvršijo tista dela v korist kmetijstva, katerih posameznik ne zmore in je zato potrebnna pomoč skupnosti, države. Delokrog je silno širok.

Za Tri Benečije, to je za Julijsko, Tridentinsko in Pravo Benečijo je Ustanova za kmetijski razvoj začela delovati v letošnjem februarju. Ni pa bila nanovo ustanovljena, marveč ima za seboj že skoraj 50-letno delovanje, ker se je razvila iz prvotne Ustanove za obnovo kmetijstva v Treh Benečijah (Ente per la Rinascita Agraria delle Tre Venezie), ki je bila ustanovljena l. 1919. Ustanova je bila poklicana v življenje po nekaterih bankah in gospodarstvenikih, ki so si postavili za nalogo pomagati pri obnovi od prve svetovne vojne poškodovanega kmetijstva. Navedeni namen pa je bil le navidezen, v resnici je šlo tem ljudem za nakup zemlje in organizacijo velikih posestev. Mislili so, da bodo opravili tudi zelo važno nalogo, če bodo odkupovali zemljo od drugorodcev — to je Slovencev, Hrvatov in Nemcev — in tako podpirali poitalijančevanje ozemlja ob meji. Uspeh pa je bil zelo pičel in za drugorodce malo nevaren.

Hujše pa je postalo, ko je država izdala l. 1933 poseben zakon, ki je Ustanovo pooblastil za nakupovanje zemlje (seveda od drugorodcev) in urejanje male kmetijske posesti, seveda italijanske. Največ slovenske posesti je prešlo v last Ustanove Tri Benečije v dobi hude gospodarske krize, ki je v naših krajih začela razsajati po l. 1930 in je trajala do abesinske vojne. Zelo mnogo slovenskih kmetovalcev je bilo zadolženih pri italijanskih bankah, zlasti pri Zveznem zavodu hranilnic (Istituto Federale delle Casse di Risparmio). Zadolžena posestva so šla na dražbo in redni kupec je bil kakšen italijanski denarni zavod, ki je potem ta premoženja prepustil Ustanovi Treh Benečij. Nekateri posestniki so tudi sami prodali svoja posestva Zavodu. Tako je npr. prešlo v roke Zavoda Treh Benečij lepo posestvo »Konjedčevo« v Anhofem, katero je prodal Ignacij Križman, tast odv. dr. Medveščeka. V celoti je imel Zavod Treh Benečij že nad 50 prej slovenskih posestev, na katere so prišli kot kolonisti delno Furlani, a več jih je bilo iz okolice Trevisa. Nekaj teh kolonistov je ostalo tu tudi v spremenjenih razmerah po vojni, in kar jih je ostalo, so se poslovenili — vsaj tako izgleda. Bili pa so kolonisti od Ustanove Treh Benečij celo v Novakih nad Cerknem (dve posestvi), v Godoviču in v drugih vaseh, začeni najbližje v Rožni dolini, na posestvu Zuccato na Otavah, na Lijaku itd.

Z zakonom št. 1740 l. 1939 je dobila Ustanova Treh Benečij nalogo, da prevzame v Kanalski dolini pod sv. Višarjami posestva optantov za Nemčijo, če jih ti sami ne morejo prodati. Enake naloge je imela Ustanova tudi na Južnem Tirolskem.

Po svetovni vojni, in sicer v času med 1948 in 1954, je bilo v Kanalski dolini urejenih nad 100 gozdarsko-pašnih enot, za kar so bila uporabljena posestva optantov za Nemčijo (žal mnogo slovenskih!) in so bila razdeljena med koloniste iz Furlanije in prave Benečije.

Za »ezule« je Ustanova Treh Benečij zgradila 2 ribiški naselji z 275 stanovanji, eno v Miljah, drugo pa v Devinskem Stivanu. Za »ezule«-kmetovalce pa je uredila 350 posestev s skupno površino 2.425 ha. Ta posestva se nahajajo v provincah Gorica, Videm in Benetke. V istih treh provincah, katerim se priključi še Rovigo, ima Ustanova v lastnem obratovanju 3.200 ha površine, razdeljene na 11 obratov. Na Goriškem spadata sem Fossaloni pri Gradežu in bivše Fogarjevo posestvo v Pevmi, kate-rega niso hoteli razdeliti med goriške občane iz Pevme in Oslavja. Kaj pa briga Ustanovo Tri Benečije, če so na Fogarjevem posestvu zgrajena poslopja prazna oziroma neuporabljena, saj Italija je bogata. Slovenci pa bivše Fogarjeve zemlje ne smejo dobiti?

Ustanova »Tri Benečije« je bila spreminjena v Ustanovo za kmetijski razvoj v Treh Benečijah z dekretom kmetijskega in gozdarskega ministrstva št. 19508 z dne 3. 12. 1965, priobčenim v Uradnem listu št. 49 dne 24. 2. 1966. Delokrog je zopet razširjen na vsemogoče.

Plastika podaljša trpežnost opornih kolov

Marsikje v Italiji in tudi v drugih državah raziskujejo, kako bi podaljšali trajnost opornih kolov, zlasti v vinogradih. V teh predstavljajo koli velik strošek, njihovo menjavanje pa zahteva mnogo dragega ročnega dela. Do nedavnega so vinogradniki skušali reševati vprašanje opornih kolov takole:

1. Rabili so in še rabijo kole, kot jih posekajo in nekoliko očistijo, olupijo ali pa tudi ne. Vsekakor pa skušajo dobiti kole, ki dolgo trajajo. Trajnost je odvisna namreč od vrste lesa in starosti kola. Največ časa trajajo seveda drenovi koli, a se jih zelo težko dobi in so dragi.

2. Mnogi skušajo podaljšati trajanje kolov z impregniranjem, kar pomeni, da jih prepojuje s kakšnim razkuževalnim sredstvom, kot jih danes nudi kemija petroleja v veliki izbiri. Drugi prepojuje lesene kole z raztopino modre galice brez apna ali z apnom. Mnogi prepojuje cele kole, drugi samo okončine, zlasti oni del, ki pride v zemljo. Mnogi vtaknejo v zemljo kol narobe, kar pomeni, da pride v zemljo vrh kola.

3. V nekaterih krajih razkužijo samo vznožje kola, katero polijejo z 10% raztopino modre galice in tako razkužijo zemljo okoli kola in še par centimetrov globlje. Seveda mora biti razkužen tudi kol, vsaj še par pedl nad zemljo.

4. Enkrat za vselej rešijo vprašanje o-

Fižol stročnik „Top krop“

Sorto fižola »Top krop« smo dobili po zadnji svetovni vojni iz Amerike, od koder je prišlo v Evropo zelo mnogo prvovrstnih vrst in sort povrtine. Trenutno je ta sorta fižola v celi srednji in zahodni Evropi najbolj razširjena.

»Top krop« fižol spada med nizke, grmičaste sorte. Je zelo zgodnja sorta, ki rodi prav bogato. Stroki so sorazmerno dolgi, krogli in vedno brez niti, zato je mladi stročni fižol najizbornejši solatnik. Za uživanje v zrnju ga najbrž ne bo nihče gojil, ker imamo v ta namen druge, mnogo primernejše sorte, npr. nizki in visoki Borloti, zlasti pa zvrst Borlotti »ognjeni jezik«.

»Top krop« pa ima še eno dobro lastnost. Dozdaj ga evropske bolezni še niso napadle, zlasti pa ne mozaična bolezen. Sadimo ga samega zase v 50 cm oddaljenih vrstah, v vrsti pa na razdaljo 40 cm, 5 zrn v grm. Seveda ga naši kmetje sadijo tudi med koruzo.

Kar se pa tiče gnojenja, uspeva »Top krop« najbolje na zemljišču, ki je bilo prejšnje leto bogato pognojeno s hlevskim gnojem, potem pa teden pred sajenjem s sestavljenim umetnim gnojilom 10:10:10, kakšna 2 tedna po skalitvi pa s sestavljenim gnojilom 5:2 pod list. Za en ar površine (100 m²) porabimo prvič 6 kg gnojila, drugič pa 4 kg.

JUGOSLAVIJA RAZVIJA TRGOVINO Z ZAHODOM

Trgovina med Jugoslavijo in državami Svobodnega trgovinskega področja ali EFTA se je v prvi polovici tega leta povečala za 30 odstotkov v primeri z istim časom lani.

pornih kolov tisti, ki les sploh izločijo in ga nadomestijo s cementnimi stebri. Ta rešitev je res temeljita, a je ne zmorejo vsi, pri nas celo samo zelo redki, ker je predraga. Pri letnem obračunu gospodarskega uspeha je namreč potrebno računati tudi obresti v cementne stebre naloženega kapitala in vsaj majhen amortizacijski odstotek. Po drugi strani pa je res, da odpadejo vsakoletni stroški za obnavljanje podpornih kolov.

Z uvajanjem plastičnih izdelkov v vsakdanje življenje se skuša rešiti tudi vprašanje opornih kolov v vinogradih. Poskuse so začeli delati pred 5 leti v vinogradih zadružne kleti v Velletri. Tam oporne kole obdajo s plastično folijo, ki je debela 0.08 ali 0.1 mm. Koli morajo biti v celoti obdani od plastične folije, kar se pravi, da morajo biti zaprti tudi na obeh koncih. Poizkuse delajo v več smereh: sredi folije pride kol, ki ni bil nič prepojen s kakšnim razkužilom, ali je bil prepojen le malo časa ali pa tudi več časa. Vpoštevajo tudi vrsto razkužila. Nadalje kole enostavno ovijejo s folijo ali pa napravijo prej cev, sredi katere potem vtaknejo leseni kol.

Dosedanji uspehi poskusov kažejo, da se bodo tako ohranili leseni oporni koli zelo dolgo, ker zemeljske kisline in bakterije ne morejo predreti plastične folije in potem priti do lesenega kola na sredi. Če bo tako, pa bo pokazala bodočnost.

Spomini iz prve svetovne vojne

■ ■ ■ 17 ■ ■ ■ BRUSILOVA OFENZIVA SPOMLADI 1916 ■ ■ ■ ■ ■ Inž.-J. R. ■ ■ ■

»Ne znaju«. »Hrvat!« »Ne znaju«. »Srb!« »A Serb?« »Da!« »Vot kak!« — S tem je bilo pogovora konec. Kolikokrat si domišljamo, da se celi svet vrti okoli naše osebe. Posebno kakšni dijački tako mislijo in so prepričani, da bodo svet obrnili, a tu ni nihče vedel, da so Slovenci sploh na svetu, enako tudi Hrvati ne, za Srbe so vedeli nekaj več, ker so se pač bojevali s Turki in je o tem časopisje tudi pisalo. Drugače bi tudi zanje ne vedeli.

Vlak pa je vozil po vedno enaki pokrajini, brez posebnih sprememb. Obljudenih krajev še vedno ni bilo mnogo ob železnici in jih je bilo sploh bolj malo. Nizek gozd, obdelana in neobdelana stepla, njiv z žitom sorazmerno več. Vlak je več časa stal na nekem križišču, kjer se je odcepila neka proga na zahod. Kar prav mi je prišla ta postaja, ker sem zopet dobil »kipjatok«. Najprej sem popil nekaj čaja, potem pa prav s tekom povžil kos klobase s kruhom iz Darnice, kos buločke z marmelado in zopet nekaj čaja. Tega pa ni nihče tako sladkal kot jaz. Vsi so odgriznili košček sladkorne kocke, jo držali med zobmi in pili čaj. Pozneje sem se naučil tudi jaz tako piti. Če sem hotel hraniti sladkor, sem moral tako. V ustih in po grlu je še sladko, kako pa je naprej, pa ne vem. Sopotniki so imeli s seboj kruh, klobase in kuhana jajca, nekateri tudi sir. Ne morem razumeti, zakaj so se mi takrat kuhana jajca kar gabila, medtem ko sem si zelo želel eno toplo mehko kuhano jajce. Kdaj bom prišel do njega! Tolažil sem se s svojim starim geslom: Potrpi, vse mine!

Sorazmerno hitro je minil tudi ta dan, čeprav je spadal v skupino najdaljših dni

v letu, onih okoli sv. Alojzija in sv. Ivana. Sonce je bilo že zelo nizko. Torej se vozim iz Kijeva že več kot 25 ur. Se pol toliko in bi moral biti na cilju. Se preden se je sonce popolnoma skril, smo že pripravili ležišča za noč. Jaz sem ostal na spodnjem podu, v kotu. Prav rad sem se raztegnil: nahrbtnik pod glavo, krušnjak na kavlju — skoraj pri nosu — suknja ob meni, če bi bilo proti jutru hladno. Spal pa sem kot nedolžen otroček. V spanju sem slišal mile poltihe glasove, kot da me hoče neko uspavati, kot da mi nekaj pripoveduje in potem šepeta. To šepetanje se pa je kaj kmalu spremenilo v žuborenje, ki je začelo naraščati v bližajoči se vihar, nato pa je zopet ponehaval in se zlilo v prekrasno melodijo, ki me je še najbolj spominjala na hrvaško »Oj jesenske duge noči. (Ni sem se premaknil, ker je bilo prelepo). Zdelo se mi je, da se štrene glasov odpletajo iz debele kite in razpuščajo, a ne do konca, ker tedaj se oglasi močnejši glas z »buiilo dvenadecet razbojnikov« — tako sem jaz razumel — in drugi so spremljali.

Ne vem, kaj sem slišal v spanju in kaj buden, ker je minilo gotovo par minut, preden sem se zavedel, kje sem. Prav buden sem bil, ko je močnejši glas začel z »razbojniki«. Kolikor sem mogel presoditi, so peli tisti, ki so prišli v oddelek v žmerek. Nato je postalo zopet tiho v oddelku in kmalu je eden celo začel smrčati, a ga je drugi sunil pod rebra. Dozdeva se mi, da sem zaspal tudi jaz, a le za malo časa, ker kmalu je sprevodnik dal alarm, da bo kmalu Rozdijelnaja. Namignil mi je, naj se opravi, kar sem prav rad storil. Danilo se je in je torej moralo biti približno ob

štirih zjutraj. Tir našega vlaka se je začel cepiti v mnogotirno postajo z mnogimi vlakmi v ranžiranju.

Ko sem izstopil iz vlaka, je sprevodnik zelo pazil name, ker se je najbrž bal, da mu utečem. Mislim, da si je oddahnil, ko sva prestopila nekaj tirov in prišla na postajo, kjer je oddal listine z menoj vred v prometni pisarni. Dobil je potrdilo. Pri slovesu sem slišal besedo »zdravstvujete«, a ne vem, če je veljalo meni ali komu drugemu. Ko je neki uradnik prebral listine, je poklical enega izmed uslužbencev, mu izročil listine in mu dal neka navodila. Šel sem s tem zopet čez mnogo tirov in ustavila sva se poleg vlaka, ki je bil že sestavljen. Spremljevalec je poiskal sprevodnika in skupaj sta brala listine ter se nekaj menila, nakar me je sprevodnik odpeljal v vagon in mi našel enak kot pri oknu, kot sem ga imel prej. Ko sem se uredil, sem vprašal za »kipjatok«. Sprevodnik je nekoliko črno pogledal, a je vendar odšel z mojim loncem. Prej pa je nekaj govoril z enim od sopotnikov. Sumil sem, da mu je naročil, naj pazi name, ker se nikdar ne ve... Ali se je bal, da pobegnem?

Kam pa naj bi bil pobegnil in čemu?

Po sorazmerno dolgem času se je sprevodnik vrnil in mi prinesel zaželeno. Prav prijetno mi je bilo, ko sem si pripravil čaj. Najprej sem ga malo popil, potem pa jedel klobaso in kruh. Nato sem se malo umil z vodo, ki sem jo imel v čutarici še od prejšnjega dneva — ostanek »kipjatoka« — in mi je bilo kar dobro. Videl nisem drugega kot tračnice, tire in vagone ter prav malo ljudi. Včasih je zapiskala kakšna lokomotiva, slišati je bilo medsebojna trčenja vagonov, kričanje vlakovodij in zaviračev, končno pa je zapiskala tudi lokomotiva našega vlaka in odpeljali smo se. Bil pa je že velik dan.

(Dalje)

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 3. strani)

krog strogo ločena in da pomenijo germanski elementi v okraskih, npr. v obsenčnih obročkih in ovratnicah, v orožju in v keramiki starih Slovencev samo uvoz ali da so posamezni elementi enako tipični za Slovence kakor za Germane. Ta polemika je bila pogosto že anahronistična in smešna, ker se nobena stran ni priklopala do trezne presoje, da je vendar možno, da ljudstva, ki so morda že tisočletja živela skupaj in pripadala isti rasi, tudi kulturno niso mogla biti zelo različna med seboj ali sploh ne. Zaradi te trdovratnosti in teh nacionalističnih in največkrat politično tendenčnih teorij in trditve je položaj glede na arheološke najdbe iz prvega časa naselitve Slovencev na današnjem slovenskem ozemlju tako zamotan in celo kaotičen, da si ni mogoče ustvariti jasne podobe. Vendar pa se lahko reče, da arheološki ostanki na Slovenskem po večini svojih elementov vendarle kažejo mnogo bolj (če ne skoro izključno) proti Slovaški in tudi Češki in Šleziji, po drugi strani pa proti germanskemu severozahodu in tako potrjujejo domnevo, da so prišli slovenski predniki s severa, odnekod od tam, kjer so se ti elementi stikali in ustvarjali most med obema kulturnima krogoma. In to je moralo biti prav nekje v severni Nemčiji, na obalah Baltskega morja in južno od njih.

Tja na sever, k Baltskemu morju in v se-

vernememško nižino kažejo tudi razni etnografski elementi, na katere je bila znanost, zlasti še slovenska, do danes prav tako premalo pozorna. Tako je npr. na prvi pogled videti podobnost med staro dansko, nemško ali lužiškosrbsko hišo iz nemške nižine in staro slovensko panonsko hišo, npr. v Prekmurju in na Ptujskem polju. Vsi ti tipi hiš so dolge, nizke zgradbe, kot bi bile zrastle iz tal, z visokimi slamnatimi strehami. Če bi jih podvrgli natančnejši analizi, bi najbrž našli na razne podobnosti v tehnični gradnji in prekrivanju s slamo in morda še v marsičem. Take primerjave so bile izvedene (predvsem po nemških znanstvenikih) glede na hiše alpskega tipa (na goratih ozemljih), ne pa glede nižinskih hiš. In tudi sorodnost slovenske in lužiškosrbske mitologije, ki jo je dokazala Evel Gasparini, ne more biti slučajna.

Medsebojno oplajanje, bogatenje in spajanje nordijsko germanskih in slovanskih elementov v slovenski pradomovini razodeva, kot smo že omenili, tudi slovenski jezik, v katerem so se ohranili nešteti nordijsko-germanski in morda tudi saški in lužiškosrbski elementi (če računamo, da je prišla beseda kosez v slovenščino iz nižjenemškega saškega narečja, ki je izmed vseh nemških narečij najbližje nordijskim; vendar je tudi možno, da je prišla s toliko drugimi besedami naravnost iz kakega nordijskega narečja)

Nordijskih besed (korenov), četudi kamufliranih s slovenskimi predponami in končnicami ali glasovnimi prilagoditvami, je že po površni presoji vsaj tisoč, če ne še mnogo več. Noben slovenski jezikoslovec se do danes ni potrudil, da bi nam to razložil, razen s površno in nedokazano tujo teorijo, da so prišli ti jezikovni vplivi v slovanske jezike zaradi dozdevne nekdanje sosesčine z Goti. Slovenci pa tudi še nimamo nobenega slovarčka kakega nordijskega jezika, četudi bi bil npr. slovensko-švedski slovar danes kravavo potreben stotinam in stotinam slovenskih izseljencev in turistov, ki odhajajo na Švedsko. Tako si povprečen Slovenec in zlasti izobraženec sploh ne more ustvariti prave podobe o tem, koliko sorodnih besed imata slovenščina in švedščina (in jeziki drugih skandinavskih narodov).

Natančnejša in nova raziskava o tem, kako so prišle te skandinavske besede v slovenščino, pa postavi na glavo vse dosedanje hipoteze in teorije o izvoru Slovencev in odpira pred slovensko znanostjo, kar zadeva najstarejšo slovensko zgodovino, popolnoma nova in neslutena obzorja. Hkrati pa postavlja tudi zgodovinarje, arheologe in etnografe skandinavskih narodov pred izredno mikavna, zanje še čisto neraziskana področja, ki bodo morda v marsičem pomagala na novo osvetliti najstarejšo zgodovino in ljudsko kulturo njihovih lastnih narodov.

Začnimo z našim narodnim imenom: Slovinci. (Dalje)

Vreme v letih „66“

Letošnje septembersko vreme je marsikoga presenetilo. Po deževnem in muhastem avgustu smo prišli spet v skoraj poletno vročino. Vinogradnikom je kar prav prišla. Grozdje je zorelo, da je bilo veselo, čeprav se je ponekod poznala mokrotna plesnoba. Nato smo se sicer spet znašli v hladnem in mokrem vremenu, a zadnje dni se je vreme spet zboljšalo.

Zanimivo je prelistati stare koledarje in pogledati, kako se je septemberski mesec obnašal v letih, ki so imela številko 66. Leta 666 je bila po vsej srednji Evropi in tudi pri nas zelo zgodnja zima. V septembru je pritisnil hud mraz in celo s snegom. Leta 766 so samostanske kronike zabeležile, da je v septembru padal krvavo rdeč dež. V letu 1066 je nastopil z uničujočimi viharji, zlasti po obalnih krajih. Vihar je lomil drevje in uničil velike gozdove. September v letu 1166 je tudi prinesel skrajno slabo vreme v vse naše kraje.

Pač pa se je obrnilo na bolje v septembru 1266. Ves mesec je prevladovala prava poletna vročina, kakor smo jo imeli letos v prvi polovici istega meseca. Še hujša vročina je prišla v septembru leta 1466. Zaradi izredne suše so bili uničeni vsi pozni jesenski pridelki. September leta 1566 je bil pa popolnoma suh in brez kapljice dežja.

Obrnilo se je pa v naslednjem stoletju. Dolgotrajno deževje je povzročilo l. 1666 velikanske poplave. Pred dvesto leti so pihali iz Afrike peščeni vetrovi z rumenkasto deževnico. Leta 1866 je v septembru nenavadno dosti deževalo in je večina grozdja segnila.

Kot vidimo, je september zelo muhast

S TRŽAŠKEGA

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST

Prejšnji petek so prišli v Trst, na povabilo Založništva tržaškega tiska, zastopniki knjižnih založb iz Slovenije. Njihov namen je bil proučiti skupno z našimi izdajatelji in knjigarji vse možnosti in nove prijeme, da bi se mogla dobra knjiga razširiti med širše ljudske množice.

Prvi uvodni sestanek, na katerega so bili povabljeni tudi nekateri književni delavci in profesorji iz Trsta in Gorice, je bil v prostorih študijske knjižnice v Trstu. Nad triindvajset navzočih si je izmenjalo zelo plodne misli o bodočem usmerjanju knjižnih založb tako o primerni vsebini, kakor tudi o cenejši izdaji knjig za ljudstvo. Prevladovalo je mnenje, da ne sme nobena meja ovirati proste izmenjave knjig in da mora dobiti knjiga možnost dostopa v vsako hišo, kot temelj kulturnega in narodnostnega razvoja.

Po večurnem razgovoru, kateremu je predsedoval dr. Oblak, so bili udeleženci povabljeni na prijateljski večer v Devin. Gostom je izrekel dobrodošlico na devinskih tleh pooblaščenec nabrežinskega župana Legiša.

Naslednji dan so zastopniki književnih založb nadaljevali strokovne razgovore.

Na posvetovanje so bili povabljeni in so se ga udeležili tudi predstavniki slovenskega katoliškega založništva.

VEČER ODPORNIŠKIH PESMI

Mladinski krožek na Opčinah bo priredil v petek, 23. t. m., zvečer ob 20.30 v Prosvetnem domu večer odporniških pesmi.

CESTITAMO!

V soboto, 17. t. m., sta si v župni cerkvi v Rojanu obljubila večno zvestobo gđc. Gabrijela Trobec in g. Ivan Bole. Ženin in nevesti, ki oba izhajata iz znanih rojanskih družin, ob tej priložnosti iskreno čestitajo njuni številni prijatelji in znanci ter jima želijo mnogo sreče v novem življenju.

mesec. Možna je velika vročina, pa tudi obilne padavine in mraz.

Marsikoga pa bolj zanima, kakšno vreme se obeta letos do konca septembra. Vremenoslovci so napovedali: od 11. do 19. septembra spremenljivo, a še vedno zmerno toplo. Od 20. do 23. bo pa bolj hladno, nekoliko deževno in vetrovno. Od 23. dalje do konca meseca se bo spet spremenilo na lepše s toplim in sončnim vremenom; le v jutranjih urah bo nekoliko megle.

Obeta se nam torej še lepa zadnja tretjina septembra. Če je pa ne bo, navite vremenoslovci in pratikarjem ušesa.

—0—

GENERALE V POKOJ

Zahodnonemško obrambno ministrstvo je naznanilo, da je bilo upokojenih zaradi dosežene starostne meje 12 generalov in 2 admiralov. Nadomestili jih bodo mlajši častniki.

Med krizo, ki je nastala prejšnji mesec v nemški vojski zaradi odstopa treh generalov, je obrambni minister Von Hassel najavil »priliv sveže krvi v nemške oborožene sile«.

Na splošno pa so ljudje po svetu mnenja, da bi bilo najbolje, če bi v vseh državah upokojili vse generale. Svet bi si precej oddahnil. Seveda, če bi potem ne gospodarili podčastniki. Da ti niso nič bolj naklonjeni miru, je dokazal — bivši feldvebel Hitler.

ILSE KOCH SE »SEDI«

Ministrstvo za pravosodje bavarske deželne vlade je zanikalo, da bi bili amnestirali vdovo bivšega poveljnika nacističnega koncentracijskega taborišča v Buchenwaldu, Ilse Koch, imenovano »buchenwaldska hijena«, ali da bi ji bili dovolili, da se izseli v Avstralijo. Ministrstvo pa je pojasnilo, da so vzeli v pretres, kot določajo predpisi, nekaj prošelj, s katerimi bi Ilse Koch rada dosegla pomilostitev.

Pred kratkim je objavila sovjetska revija »Novi časi« govornice, češ da se je Ilse Koch že izselila v Avstralijo. Ilse Koch prestaja zdaj svojo kazen dosmrtno ječe, na katero so jo obsodili po vojni, v ženski kaznilnici v Aichachu na Bavarskem.

Smrtni kazni se je izognila s tem, da je — bogve kako — v ječi zanosila. Po humanih zakonih zaveznikov si je tako rešila življenje, ni pa se rešila obsodbe na dosmrtno ječo. Njenega moža pa so obsodili na smrt in obesili. Bil je eden najhujših okrutnežev v nacističnih taboriščih, toda njegova žena Ilse ga je bila »vredna«. Dokazali so ji med drugim, da je imela senčnik na svetilki iz človeške tetovirane kože — seveda iz kože nesrečnika iz taborišča, ki je moral verjetno dati življenje prav zato, ker je komandantova žena opazila na njegovi koži vtetovirane podobe, ki so ji bile všeč.

SONČNA URA

Uradno štetje dnevnih ur se bo končalo opolnoči med soboto, 24. septembra, in nedeljo, 25. septembra. Zato bo treba v soboto opolnoči pomakniti kazalce na urah za eno uro nazaj, to je na 11. uro.

Kot je znano, je bil novi čas vpeljan v Italiji 22. maja. Po mnenju strokovnjakov je precej vplival k varčevanju z elektriko in tudi na tujski promet. Nekoliko motenj se je opazalo le pri mednarodnem prometu.

Z Goriškega

POLITIČNI PRIZVOK

Prejšnjo nedeljo so imeli bivši bojovníki več sestankov in slovesnosti. Med drugimi je bilo na sporedu, na pobudo bivših bersaljerov, tudi odkritje doprsnega kipa pesnika D'Annunzia ob cesti, ki pelje na goriški grad. Slovesnosti so se udeležili predstavniki različnih oblasti, med njimi tudi goriški župan Martina.

Kot glavni govornik je nastopil misinski zastopnik De Marsico, bivši pravdni minister v fašistični vladi. Po poveljevanju D'Annunzia se je spustil v mednarodno politiko in je ostro napadel vladno zaradi njegovega zadržanja v vprašanju Južne Tirolske. Vpil je, da bi se zmagovalci ne smeli pogajati s premaganci in da je treba nastopiti z vojsko.

Po teh izzivalnih besedah se je župan Martina odstranil v znak protesta. Spomin ska proslava, ki je dobila izrazit politični prizvok, je izzvala interpelacijo Zullianija in Sancina. V njej vprašujeta župana, zakaj se je udeležil svečanosti, zlasti še, ko je občinski odbor zavrnil zahtevo prirediteljev, naj bi občina plačala podstavek za kip.

V NOVI FARI

V novi fari v Stražicah, posvečeni papežu Piju X., so odkrili veliko oljno sliko svetega papeža. Podarili so jo vitezi svetega groba po prizadevanju papeževega pravnikarja.

Slika je delo gluhonemega prof. Ezia Moiolia, ki je razstavljal portrete visokih osebnosti že na mnogih mednarodnih razstavah v Evropi in Ameriki. Pri postavitvi slike je bil navzoč tudi mojster z ženo in hčerko. Goriško mesto je pridobilo s podobo Pija X. eno umetnino več.

Števerjan:

JAVNA DELA — KMETIJSKA TEKMA

Danes teden je sprejel naš župan Klanjšček na daljši razgovor deželnega odbornika za finance dr. Tripanija. Skupno z domačimi odborniki so razpravljali o podpori deželne uprave za javna dela v števerjanski občini. Domačini so razložili odborniku, kje je treba najprej poseči. Predvsem čakajo še vedno na izboljšanje cest, katerih omrežje je v občini razvito na 30 km dolžine. Ceste so v tesni zvezi s turističnim razvojem in s tem tudi z gospodarskim dvigom goriških Brd. Druga zadeva je javna razsvetljava, ki je tudi zelo potrebna ojačenja. Župan in odborniki so razložili tudi potrebo, da se izboljša vodovodno omrežje, ki precej tlači občinske finance.

Druga pobuda za dvig kmetijskega gospodarstva bo praktična preizkušnja strojev za obdelovanje briških vinogradov. V Gorici se je pred dnevi ustanovil poseben odbor pod predsedstvom kmetijskega strokovnjaka Marsana. Za soboto, 29. oktobra, ima v načrtu praktično preizkušnjo takih strojev. Sodelovale bodo različne strojne tovarne in tudi domači uvozniki. Hkrati je napovedana tekma v oranju s traktorji po vinogradih.

RUPA:

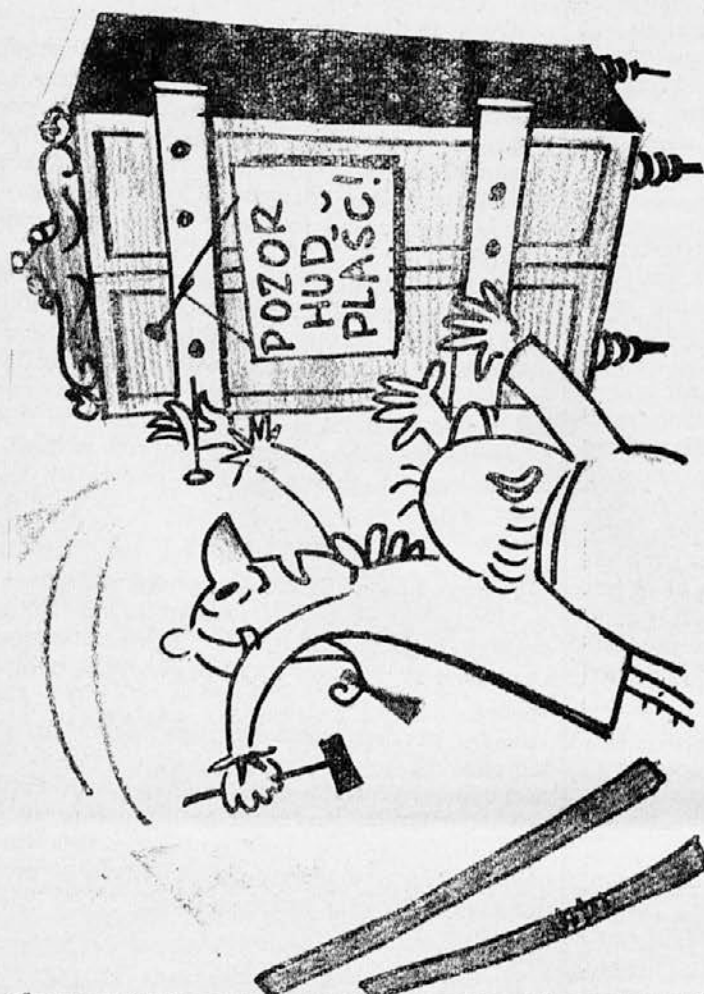
POROKA

V soboto je v naši cerkvi sklenil naš župnik nov poročni par. Zakonsko zvestobo sta si obljubila domačinka nevesta Erminija Ferfolja in ženin Emil Vriz iz Mariana. Mlademu paru želimo obilo sreče na novi življenjski poti!

Lažnivi KLJUKEC

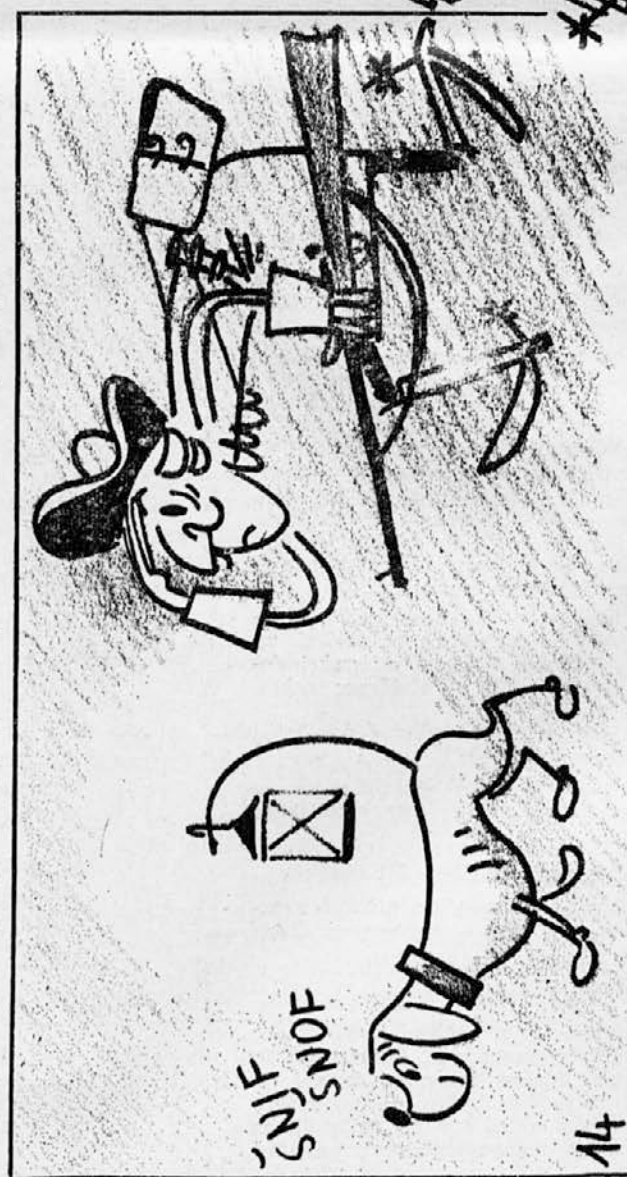
Besedilo
prevedla in priredila:
OLGA RATEJ

PO BURGERJU — RIŠE: BORUT PEČAR

13. Srh mi je šel po hrbtu, ko sem premišljal, kako bi se rešil iz zagate. Pa me je preblislila zlata misel. Zgrabil sem volka za drobovje in ga slek tako rekoč kot rekavico. Potem sem ga treščil na tla in pustil. Čez nekaj dni pa plane name v ozki petrograjski ulici pobesnel pes. To je bila druga pesem. S steklimi psi se ni šaliti. Poskusa z velkom nisem mogel ponoviti. Beži, ko likor ti dajo noge, sem si rekel. Da bi laže tekli, sem slek sukno in jo vrget psu, nato pa jo ucvrl v najbližjo hišo. Ljudje so s palicami umirili steklega psa, jaz pa

sem vzel sukno in odšel domov. Doma sem sukno obesil v omaro med druga oblačila. Pa kaj se zgodi! Naslednji dan priteče k meni moj sluga, ves iz sebe od groze. Vaša sukinja je pobesnela, zavpije in pokaže proti omari. Skočil sem iz postelje in zagledal vse svoje obleke raztrgane na kosce. Sluga se ni motil: moja sukinja je pobesnela od ugriza steklega psa. Prišel sem prav v trenutku, ko je napadla mojo novo nedeljsko obleko in jo neusmiljeno cefrala. S slugo sva stekla po kolce in pobesnelo sukno komaj obvladala.

14. Povedati vam moram, da bi bil sila slab tisti lovec, kapitan na ladji ali general v bitki, ki bi se zanašal samo na svojo srečo. Za uspeh je potrebno tudi znanje in so potrebne naprave, s katerimi znaš ravnati. Kar se mene tiče, ne spadam med tiste, ki se prepuščajo naključju. To vam lahko vsakdo potrdi, kdor me je že kdaj videl na lovu. Slovel sem po tem, da sem imel zmerom odlične konje, pse in puške in da sem z njim tudi znal ravnati. Mirno lahko potrdim, da bo spomin name večno živ v povestih o hostah, poljih in travnikih. Toda ne

bom vas dolgočasil z lastno hvalo, marveč vam bom rajši besedico ali dve povedal o dveh psih, ki ju ne morem pozabiti. Eden je bil pičar, tako zvest, priden in pozoren, da mi ga je sleherni znanec zavidal. Spremljal me je ta pičar podnevi in ponoči. Kar dar se je spustila noč, sem mu obesil svetilko na rep in tako sem lahko lovil kot po dnevi. Celo bolje kot sredi belega dne. Nekoč, bilo je po poroki, si je moja žena zaželela, da bi šla na lov. Pojezdil sem naprej in iskal divjad. Ni trajalo dolgo, ko je pes zasledil celo jato jerebic.